

तम् Bālg. P. 9, 23, 15. MBh. 13, 2484. patron. Manu's 12, 2089. Dakṣha's 1, 3130. fg. 12, 666. 13, 6830 (wo प्राचेतसस्तथा zu lesen ist). Hariv. 11821. Bhāg. P. 6, 4, 17. 43. °प्रभृतीनां मक्षुषिणाम् Schol. bei Wilson, Sāṃkhya. S. 142. Bein. Vālmiki's Traik. 2, 7, 18. H. 846. Halis. 2, 257. R. Einl. Ragh. 15, 63. Bālg. P. 9, 11, 10 (nach dem Schol.).

प्राचैम् (von प्राच; vgl. उच्चैस् नीचैस् परचैम्) adv. vorwärts: प्राचैर्देवासः प्र णपन्ति देव्युम् RV. 1, 83, 2.

प्राच्य (von प्राञ्च) perisp. AV. oxyt. Çat. Ba. parox. P. 4, 2, 101 (vgl. 6, 1, 218). Schol. zu 6, 2, 10. 12. 1) adj. a) vorn —, im Osten befindlich, — gelegen, — wohnend: लघवः पञ्च प्राच्याः die fünf vorangehenden Çrut. 39. 40 (Ba.). Schol. zu RV. Prāt. 10, 11 (Sūtra 19). AV. 4, 7, 2. शरावत्यास्तु यो ऽवधेः ॥ देशः प्राग्दक्षिणः प्राच्यः AK. 2, 1, 6. 7. देशः प्राग्दक्षिणः प्राच्यो नदीं यावच्छ्रावतीम् H. 932. देशाः Mārk. P. 57, 42. Vāju-P. in Verz. d. Oxf. H. 55, a, 10. 12. नृपतयः, नृपाः, राजानः u. s. w. MBh. 1, 4690. 3, 10253. 14774. 5, 890. R. 1, 12, 25. प्राच्यावत्य neben अपरावत्य Suçr. 1, 172, 8. प्राच्यपाञ्चालीषु Ind. St. 4, 373, N. 8, 92, N. 1. °कठाः Ind. St. 1, 68, N. 3, 237. m. pl. die Bewohner des Ostens, Ostland Ait. Br. 8, 14. शर्व इति यथा प्राच्या आचक्षते Çat. Br. 1, 7, 3, 8. 13, 8, 5, 3, 1. प्राच्येषु रुस्तिनः (दद्यात्) Kāṭj. Çr. 22, 2, 24. प्राच्यरथो ऽनास्तीर्षो विषयः Lāṭj. 8, 6, 9. MBh. 8, 2098 (VP. 192). P. 2, 4, 66. 4, 1, 178. Varāh. Brh. S. 5, 69. 94, 1. 27. Schol. zu H. 87. 961. प्राच्या भाषा die im Osten gesprochene Sprache Sāh. D. 173, 4. Verz. d. Oxf. H. 181, a, 23. STENZLER in der Einl. zu Mārk. V. — b) vorangehend, der frühere, ehemalig, alt (Gegens. आधुनिक) Sāh. D. 223, 3. — 2) Bez. bestimmter zum Sāmaveda gehöriger Gesänge: चतुर्विंशतिधा तेन (क्तेन) सप्राच्याः सामसंस्कृताः ॥ स्मृतास्ते प्राच्यसामानः कर्तव्यो (lies कर्तव्यो) नाम सामगाः । Hariv. 1081. कृती क्षिरायनाभाव्यो योगं प्राच्य जगौ स्म षट् ॥ संस्कृताः प्राच्यसामो वै Bālg. P. 9, 21, 28. fg. — 3) m. N. pr. eines Mannes WASSILJEV 223.

प्राच्यक (von प्राच्य) adj. im Osten gelegen: विषयाः Bhāg. P. 9, 23, 5.

प्राच्यपदवृत्ति (प्रा° + पद - वृ°) f. Bez. des Saṃdhi e—a RV. Prāt. 2, 12, 44.

प्राच्यवृत्ति (प्रा° + वृ°) f. ein best. Metrum COLEBR. Misc. Ess. II, 155 (wo °वृत्ति). 78. Ind. St. 8, 170. 182. 311. 313.

प्राच्यसप्तसम (प्राच्य + स°) P. 6, 2, 12, Sch.

प्राच्याध्वर्यु (प्रा° + अध्वर्यु) m. (जति) P. 6, 2, 10, Sch.

प्राच्यायन m. patron. von प्राच्य gaṇa अश्वादि zu P. 4, 1, 110.

प्राक् (von प्रक्) adj. (nom. प्राट् fragend UNĀDIS. 2, 57. Vop. 26, 71. — Vgl. शब्द° und प्राङ्निवाक.

प्राज्ञक (von अञ्ज् mit प्र) m. Antreiber der Zugthiere, Wagenlenker M. 8, 293. fg. — Vgl. प्रजित, प्राज्ञन प्राज्ञित्.

प्राज्ञन (wie eben) m. P. 2, 4, 57, Sch. Werkzeug zum Antreiben der Zugthiere, Stachel oder Geißel; n. AK. 2, 9, 12. Traik. 3, 3, 352. H. 893. Halis. 2, 422. Gobh. 2, 1, 14. Schol. zu Kāṭj. Çr. 916, N. 3. masc. 1002, 19. — Vgl. प्रजित, प्राज्ञक, प्राज्ञित्.

प्राज्ञया gaṇa सान्नादादि zu P. 1, 4, 74. — Vgl. बीजर्षा ebend., wonach man प्राज्ञर्षा vermuthen könnte.

प्राज्ञरूपा ebend. — Vgl. बीजरूपा ebend.

प्राज्ञल s. u. प्राज्ञलि.

प्राज्ञदित m. ein länger her unterhaltenes, älteres Gārbapatja-Feuer Kāṭj. Çr. 8, 6, 23. Çāṅkh. Çr. 6, 12, 27. Lāṭj. 2, 2, 21. Schol. zu Kāṭj. Çr. 726, 13. 732, 8. 830, 4.

प्राज्ञापत्ये adj. = प्राज्ञापत्येर्धर्म्यम् gaṇa मक्षुष्यादि zu P. 4, 4, 48.

प्राज्ञापत्ये (von प्राज्ञापति) 1) adj. P. 4, 1, 85, Sch. f. °पत्या (TBa. 2, 1, 3, 2 und sonst) und °पती (Kāṭj. Çr. 25, 14, 19. Kauç. 79); von Praḡā-pati stammend, ihm gehörig, — geweiht, ihn betreffend u. s. w.: पृथक् सवै प्राज्ञापत्याः प्राणानात्मसु विधत्ति AV. 11, 3, 22. Götter, Asura und Menschen Çat. Br. 1, 2, 4, 8. 14, 4, 2, 1. 8, 2, 1. Åçv. Gṛh. 2, 3. Kauç. 102. 106. KUMĀRAS. 6, 34. नर्, भूत R. 1, 15, 10. 12 (7. 10. 13 GORR.). Ragh. 10, 53. सरस्वती PRAB. 11, 8. Paramesh'thin (s. u. d. W.) Ait. Br. 8, 14. आरुणिः सुपर्णयः TAITT. År. 10, 79. पञ्च AV. 9, 6, 28. 19. 23, 26. इष्टि M. 6, 38. JĀGĀ. 3, 56. Bhāg. P. 1, 15, 39. मन्त्र Varāh. Brh. S. 43, 59. पशु Çat. Br. 5, 1, 2, 7. Kāṭj. Çr. 14, 2, 13. ist das Ross TBa. 2, 7, 4. 3. Çat. Br. 6, 5, 3, 9. M. 11, 38. andere Thiere Çāṅkh. Çr. 16, 3, 13. 7, 4, 12, 12. der Udumbara Gobh. 4, 7, 15. गायत्री Ind. St. 8, 117. 230. RV. Prāt. 17, 7. कर्मन् Hariv. 2347 (प्राज्ञ° gedr.). 3194. 3231. यस्त्र MBh. 4, 2058. 5, 7259. MADHUS. in Ind. St. 1, 21. अक्षरात्राणि Çāṅk. zu Brh. År. Up. S. 21. मान SŪRJAS. 14, 1. 21. लोक M. 4, 182. MBh. 13, 4882. स्थान Mārk. P. 49, 77. 80. GAUPAP. zu Sāṃkhya. 44. °प्रदायिन् wohl so v. a. °स्थानप्रदायिन् Mārk. P. 96, 18. नन्त्र, न (meist n. mit Ergänzung dieser Substantiva) das Nakshatra Rohiṇi MBh. 5, 4840. Varāh. Brh. S. 6, 6. 11. 7, 2, 23, 8. 31, 16. शकटं der Wagen der Rohiṇi Spr. 1886. — Ait. Br. 3, 38. VS. 24, 1. Çat. Br. 4, 6, 3, 3. 14, 7, 3, 5. Kauç. 127. MBh. 13, 3674. Çāṅk. zu Brh. År. Up. S. 289. superlat. Kāṭj. 19, 2, 21, 7. कृच्छ्र, उपवास (auch substantivisch) M. 11, 211. JĀGĀ. 3, 320. Sāṃsk. K. 38, a. M. 11, 105. 124. JĀGĀ. 3, 260. ĀPASTAMBA bei COLEBR. Misc. Ess. I, 118. MBh. 3, 14180 (?). Bhāg. P. 3, 12, 42. विवाक् die dritte, bei Manu die vierte, Form der Eheschliessung, wenn der Vater die Tochter ohne Brautkauf hingiebt in der Ueberzeugung, dass die Eheleute pflichtgetreu zusammen leben werden: सक् धर्मं चरत इति प्राज्ञापत्यः Åçv. Gṛh. 1, 6. M. 3, 30, 21. 9, 196. MBh. 1, 2962. तिथि der 8te Tag in der dunkelen Hälfte des Monats Pausa As. Res. 3, 271. — ग्रामासानधीयत समावृता ब्रह्मचारिकल्पेन यथान्यायमितरे जायोपेयेत्येके प्राज्ञापत्ये तद्वार्षिकमित्येतदाचक्षते Åçv. Çr. 3, 5. प्राज्ञापत्यम्, प्राज्ञापत्यमन्त्रम्, प्राज्ञापत्यं माधुच्छन्दसम् und प्राज्ञापत्याश्वत्थारः पदस्तेभाः Namen von Sāman Ind. St. 3, 223, b. — 2) m. a) N. des 1ten schwarzen Vāsudeva bei den Gāina H. 693. — b) = प्रयाग der Zusammenfluss von Gaṅgā und Jamunā Traik. 2, 1, 14. Vgl. प्राज्ञापत्येज्ञ आसोत्प्रयागे MBh. 1, 2097. — 3) n. Fähigkeit der Zeugung: कृणोमि ते प्राज्ञापत्यमा योनिं गर्भं एतु ते AV. 3, 23, 5. ओजसा वीर्येण, प्राज्ञापत्येन प्रजनने TS. 7, 1, 3, 1. Ind. St. 1, 381.

प्राज्ञापत्यक adj. = प्राज्ञापत्य MBh. 3, 14116.

प्राज्ञापत्यत्वं n. nom. abstr. von adj. प्राज्ञापत्य Çāṅk. zu Brh. År. Up. S. 17. 18 (19).

प्राज्ञावर्त्त adj. = प्राज्ञावत्या धर्म्यम् gaṇa मक्षुष्यादि zu P. 4, 4, 48.

प्राज्ञि oder प्राज्ञिन् s. u. प्राज्ञिक.